

MANUÁL MÍSTNÍHO PRŮVODCE

Ladislav Ptáček

SLAVONICKÁ RENESANČNÍ O.P.S.

OBSAH

1 Co je to interpretace	2
1.1 Bez čeho se interpretace neobejde?	2
1.2 Šest základních pravidel dobré interpretace	3
2 Osobní interpretace	4
2.1 Formy osobní interpretace	4
3 Co byste měli vědět o komunikaci	6
3.1 Proč neposlouchají?	6
Úroveň I. Naplnění fyzických potřeb	6
Úroveň II. Touha po bezpečí	6
Úroveň III. Touha po péči	6
Úroveň IV. Touha po uznání a důstojnosti	7
Úroveň V. Touha po seberealizaci	7
3.2 Umění číst mezi řádky	7
4 Příprava průvodce	8
4.1 Práce s cílovými skupinami	8
Dětský návštěvník	9
5 Příprava a prezentace výkladu	10
5.1 Jak vypadá dobrý výklad	11
5.2 Bud'te sví	11
5.3 Plánování a příprava tematického výkladu	11
5.4 Pravidlo 2-3-1	15
5.5 Mám se to naučit nazpaměť?	19
5.6 Jak se vypořádat s trémou	19
5.7 Co dělat, když zapomenu text	19
5.8 Tipy pro lepší výklad	20
6 Příprava a prezentace výletu, prohlídky či vycházky.	21
6.1 Jak vypadá dobrá prohlídka nebo výlet	22
6.2 Typy průvodců	22
6.3 Plánování a příprava tematického výletu nebo prohlídky.	23
6.4 Průzkum, Pravidlo 2-3-1 a maximálně 5 myšlenek	28
6.5 Jak dodat prohlídkám větší dynamiku	28
6.6 Tipy týkající se organizace výletu či prohlídky	30
6.7 Jak jednat s problémovými návštěvníky	31
7 Závěr	32
Použité zdroje	32

1 CO JE TO INTERPRETACE

Vzpomínáte, jak vám maminka vyprávěla pohádky, a děda na vycházce povídal o dobách, kdy byl ještě mladý? Poslouchali jste a před očima vám ožívalo náměstí, břeh řeky a další místa dětských dobrodružství, která dávno odvál čas.

Dobré příběhy a vypravěči nás dokáží přenést do jiné doby, na jiná místa, dokonce nás mohou na okamžik proměnit v někoho jiného. Tak silné je kouzlo příběhu a dobré osobní interpretace, která na poutavých příbězích stojí.

Klasik tohoto oboru, Freeman Tilden prohlásil, že interpretace patří spíše do sféry umění než mezi exaktní vědy, ale stejně jako v každém umění se v ní lze zdokonalit. Co to interpretace vlastně je? Tilden o ní v roce 1957 napsal: „interpretace je ... odhalování návštěvníkům, kteří si to přejí, něco z krásy, kouzla, inspirace a duchovního významu (místa) přesahující to, co mohou sami vnímat svými smysly.“

Interpretace (z lat. *interpretari* – vykládat, tlumočit, překládat, posuzovat) V češtině má toto slovo několik významů, které se liší podle oboru lidské činnosti. Obecně znamená výklad, porozumění a chápání.

1.1 BEZ ČEHO SE INTERPRETACE NEOBEJDE?

Interpretace nezbytně potřebuje **předmět**, který můžeme přímo, smyslově vnímat a jasné hlavní sdělení, čili téma. Úlohou interpretátora – místního průvodce – je pomoci předmětu interpretace vstoupit do světa návštěvníků, zaujmout je a odhalit jim spojitost mezi předmětem interpretace (např. kamennou sekerou, která patřila lovcům mamutů) a jejich světem.

Dále nutně potřebujeme jasné **téma – hlavní sdělení**. Téma interpretace shrnuje v jedné větě poselství, tedy stěžejní myšlenku, kterou chtěli tvůrci návštěvníkům sdělit. Rozdíl mezi „předmětem“ a „tématem“ ilustruje následující příklad z praxe. Postava známého „vodního doktora“ *Vincenze Priessnitze* je „předmět“ naší interpretace. O něm chceme mluvit. Můžeme ale mluvit o jeho dětství, léčebných postupech, rodišti ... je toho zkrátka mnoho, co o něm můžeme povědět. V interpretaci ale beze zbytku platí, že méně bývá více. Naším cílem je vzbudit u návštěvníka zájem, ne ho zahltnout daty, cizími pojmy a jmény. Proto musíme zformulovat jasné hlavní sdělení, téma, které **odhaluje něco podstatného** o našem předmětu interpretace – Vincenzi Priessnitzovi.

Během přípravných diskusí lékař z dnešních Priessnitzových lázní řekl: „*víte, ona ta jeho metoda byla vlastně geniálně prostá. Každý jeho pacient dostal rozpis, za jak dlouho má dojít k určitému prameni na Studničním vrchu. Musel jít svižně, aby to stihl včas, tím se organizmus prohrál a vydržel i předepsanou ledovou sprchu. Chvilí si odpočinul a pokračoval dále. Zkrátka využíval léčivou moc pohybu na čistém vzduchu, koupelí, práce a jednoduché stravy. Tím vším stimuloval organizmus, který se postupně začal sám zbavovat svých neduhů.*“ Výsledné téma, které pak bylo použito při tvorbě Priessnitzovy naučné stezky, tak zní: Genialita Vincenze Priessnitze spočívala ve využití léčivých sil přírody, které tak často opomíjíme.

1.2 ŠEST ZÁKLADNÍCH PRAVIDEL DOBRÉ INTERPRETACE

Nebojí se provokovat. Dobrá interpretace musí návštěvníka něčím překvapit a vzbudit tak jeho zájem. Takovou provokací může být třímetrová kamenná koule na svahu, která vypadá, jako by se měla každou chvíli skutálet dolů do údolí, deska s neznámým jménem v dlažbě náměstí, postava zločince a loupežníka, který okrádal pocestné, coby průvodce po stezce nebo správně položená otázka na úvod prohlídky.

Vytváří vztah. Návštěvníky můžeme oslovit jen takovou interpretací, která je smysluplná a má vztah k nim osobně (jejich přesvědčení, zkušenostem, zájmům, zdraví, rodinám). Jinak pro ně naše sdělení nebude důležité a budou je ignorovat, i když jim bude naprosto srozumitelné. Naopak informace, které se jich osobně dotýkají, jejich pozornost upoutají. Ostatně známe to z vlastní zkušenosti. S někým si povídáme, když najednou zaslechneme, že někdo v sousedním hloučku zmínil naše jméno. Stojí nás velké úsilí soustředit se dále na náš započatý rozhovor a nevnímat druhou konverzaci. Přirozená tendence věnovat pozornost informaci, která se nás týká, je totiž velmi silná a nutí nás zaměřit na ni svou pozornost, i když se tomu vědomě bráníme.

Odhaluje. Prostým sdělováním faktů lidem nedokážeme inspirovat. Asi každý se o této skutečnosti na vlastní kůži přesvědčil při návštěvě některého z našich hradů a zámků. Interpretace musí odkrývat věci na první pohled skryté, souvislosti, obecnější jevy a pravdy, nestačí vyjmenovat postupně majitele zámku s letopočty a popsat vystavené umělecké předměty. Rozdíl mezi interpretací a informací je podobný jako mezi dobrým filmovým dokumentem a zprávami tiskové agentury.

Je příjemná, dobře organizovaná, má jasnou strukturu a téma. S návštěvníky se setkáváme v jejich volném čase a z jejich strany je to dobrovolná aktivita, která od nich nesmí vyžadovat velké úsilí, musí být přehledná, jasná a co nejpříjemnější. Naše sdělení jim musíme předávat poutavou formou, která zaujme jejich pozornost.

Postupuje od konkrétního k abstraktnímu. Interpretace je vzrušující cesta za poznáním. A ta nejpřirozenější vede od konkrétního k abstraktnímu, od toho, co vidíme, k tomu, co na první pohled vidět není, od toho, jak věci vypadají a působí k tomu, co v sobě ukrývají a jaké jsou.

Hmatatelné a abstraktní musí být v rovnováze. Dobrá interpretace je postavena na tom, co můžeme přímo na místě zažít a vnímat svými smysly. Zároveň ale obsahuje složku neviditelnou, abstraktní. Tou je pochopení souvislostí, obecnějšího významu věcí. Při výběru toho co interpretuji, je proto důležité zvážit, do jaké míry je konkrétní a abstraktní v rovnováze a jak složité myšlenky se snažíme sdělovat.

Například výklad průvodce na archeologické lokalitě poblíž dnešního Bořitova nebude příliš úspěšný, pokud nebude mít s sebou obrázek s rekonstrukcí přibližné podoby keltské vesnice Strevinta, která zde stávala, případně z kapsy nevytáhne kopii stiletu. Tento předmět podobný hřebíku, jenž zde byl objeven, sloužil před dvěma tisíci lety místnímu řemeslníku či kupci ke psaní na voskovou tabulku. Co si na ni asi psal?